

ФУНКЦИОНОВАЊЕ КОНСТРУКЦИЈ/ФОРМИ *В-Ø* У ПРИПОВЕДКИ *ДАВНИ ПАЙТАШКИ* ГАВРИЉА КОСТЕЉНИКА

АБСТРАКТ: У работи анализовани часово-видски одношења у приповедки *Давни пайташки* др Гавриља Костельника, хторого ше трима за основоположателя руского языка. Гоч увага автора фокусована на часове и видове функционоване конструкцији *В-Ø*, автор, медзитим, увагу пошведуе и шицким дјесловним формом у хторих дјеслова заступени з форму *В-Ø*, т. е. и гевтим случаем кед форма и конструкција *В-Ø* идентични и гевтим случаем кед форма *В-Ø* лем состојна часц других конструкцијох. На тот способ практично цала дјесловна система руского языка спатрена прејг најфреквентнейшей и, функционално патраци, најрозконаруеншей форми у ней.

Першираз редефинована методологија до хторей ше пришло з контрастивну анализу применена и на конкретни лингвистични материјал руского языка. Обезпечени и статистични податки у вязи зоз фреквенцију атогивних (87,98 %) и тотивних дјесловох (12,02 %).

Кључни слова: руски язык, конструкција/форма *В-Ø*, час, вид

1. Тота работа ше на одредзени способ надовязуе на резултати контрастивней студији пошвеченој категоријом часу и виду у рускеј и англійскеј дјесловней системи. Походзаци од предпоставки же дјеслово забира централне место у виреченю, увага була пошвечена дјесловней синтагми (Фејса, 2005). Граматични категорији часу и виду англійского и руского языка на тот завод були поровнани у шицких својих структурних часцох. Вигледоване потвердзело велі розлики, але указало и на одредзени морфо-синтаксично-семантични одношења хтори вяжу најрозширенши шветови германски язык и, по числу хасновательох и територијалним покриваню, еден славјански микроязик (термин А. Д. Дуличенка; оп. Дуличенко, 1981, 2002).

У студији пошвеченој категоријом часу и виду у рускеј дјесловней системи видзелени даскельо дјесловни форми, хтори символично представени як: *В-Ø*, *В-л*, *В-ц*, *В-ни*, *В-ци* и *В-й*. Видзелени и 12 дјесловни конструкцији (Фејса, 2005: 54-55) зоз хторих лем форма *В-Ø* твори источасно и дјесловну конструкцију, у традиционалних граматикох наволану *презент*. Прејг формализованого

представляя дієсловних конструкційох намагали зме ше указац на ограничености и непрецизности хаснованя традиционалних назвох. Так напр. термин *презент* сугерує же конструкція *V-ø* резервована лем за локализоване ситуаційох до сегмента терашньосц (детектуючого и покритого зоз часовима при словніками и часовима одредбами *тераз, праве, у хвильки бешедованя* и под.), цо у сущности не точне бо ше у прикладу *Пишем ци я вчера* не стретае зоз локализацию до сегмента терашньосц (*тер.*), але зоз локализацию до сегмента прешлосц (*прешл.*), а напр. у *Приходзим наютре* тиж ше не стретае зоз локализацию до сегмента терашньосц (*тер.*), але до сегмента будучности (*буд.*). Главна причина прецо дієсловни конструкції представляме формализовано то прето же жадаме наглашиц ширшу язичну функцію видзелівих дієсловних конструкційох од тей хтора им приписана зоз традиційну граматичну номенклатуру.

2. З тей нагоди до фокуса нашей уваги положена конструкція *B-ø* ($< V-ø$) насампредз пре ей специфичности. Слово о конструкції хтора идентична зоз єдну з продуктивних формах руского языка. По витвореню подполней идентичности форми и конструкції форма *B-ø* єдинствена у руским языку. Найбліжша ей у тим поглядзе форма *B-л* ($< V-л$), хтора ше, медзитим, попри зявйованя и у идентичней конструкції, зявує и у вариянтней, за чийо формованє необходна праве форма *B-ø* (односно форма *БУЦ-ø* у функції допомогного дієслова зоз своїм суплетивним шором *сом, ши* итд.). Понеже форма *B-ø*, чи як главне дієслово чи як допомне, єдина уключена до каждой зоз дванац видзелених дієсловних конструкційох руского языка, практично цала дієсловна система руского языка будзе спатрена преїг найфреквентнейшей и, функціонално патраци, найрозкоареншей форми у ней.

3. Єден з резултатох контрастивней анализи категорійох часу и виду у англійским и руским языку представя и творенє методологийней основи, хтора витворена на спознаньох сучасней англистики и славистики. Од того вигледованя, попри обробка поставеней теми и у тим смислу витворйованя одредзеного доприношеня русинистики, обчекує ше и превейованє витвореного методологийного поступка на конкретним язичним материялу руского языка.

У спомнутей студії витворени значни резултати идентификованя дієсловних конструкційох у обидвох спатраних языкох, видзелени средства за преношенє часових и видових одношеньох, окончене поровнованє истих у їх подобносцох и розликох, редефиновани обидва дієсловни категорії на заєдніцкей платформи, видзелена категория акционсарта, видзелени окреми значеня тотивних и аотивних дієсловах и дати одредзени указованя на фреквенцию истих, але, пре спомнути недостатки корпуса, витворени резултати треба и превейиц и евентуално дополніц. Же бизме то зробели опредзелели зме ше за першу з опубликованих дзешец приповедкох кодификатора руского языка др Гавриїла Костельника. Слово о приповедки *Давни пайташки* (Костельник, 1975: 13-17). Приповедка обявена на початку 20. века и зазначує жридлову

бешеду Руснацох. Свидоми зме же таки корпус, попри тей предности, ма и недостаток хтори спричинює часова дистанца прето же ше язык, хтори зазначени у приповедки, у меншей мири розликує од сучасного. Приповедка писана у чаше кед литературна вариянта була найблізша народней и у ней жридлова, народна беседа не була на таким ступню асимілована на яким є нешка. Мож прето повесц же, таки яки є, корпус уключує до себе чистейши народни язык од нешкайшого, та спомнути недостаток хтори ше дотика часовой дистанци мож занедбац.

У цeku анализована часо-видових одношеньох у приповедки *Давни пайташки* увагу зме обрацели, з єдного боку, на шцики дієсловни форми у хторих дієслова заступени зоз форму *B-∅*, т. є. кед форма и конструкция *B-∅* ідентични и, з другого боку, кед форма *B-∅* лем состояйна часц других.

При дієсловних формах порядно зме наводзели шлїдуюци податки вязани за часо-видово одношеня:

а) податки о локалізації до одредзених часових сегментох и то *прешл.* (за локалізацію ситуаційох до сегмента прешлосц), *тер.* (за локалізацію ситуаційох до сегмента терашньосц) и *буд.* (за локалізацію ситуаційох до сегмента будучносц). Попри тих основних податкох о трох модалитетох часовой локалізації, обезпечиме и податки о значеньох, односно хаснованьох, хтори ше приводза до вязи зоз категорию часу, як напр. источасовосц реалізації датеї ситуації зоз хвильку бешедованя / зоз деиктичним центром *тераз* – зоз *сим.* (симултаносц), пообщене преношене реалізаційох ситуації – зоз *обиц.*, оживйоване реалізаційох прешлих ситуаційох у сегменту терашньосц – зоз *нар.* и др. До анализи уключиме и значеня хтори условени зоз хронологийними одношеньями медзи ситуаціями, а хтори дзепоедни лингвисти уключую до категорії таксис, як напр. предходзене (*предх.*) и шлїдзене (*шлїд.*) (Якобсон, 1972: 101; Шелякин, 2008: 28).

б) податки о общих и окремих видових семантичних значеньох. Споминана контрастивна студия нам обезпечела основи за класифікацію по хторей видзелюєме три окреми значеня тотивного вида и шейсц значеня атотивного (Фејса, 2005: 126-127). Як окреми значеня тотивного вида видзелюєме: 1. *конкретно-фактичне*, 2. *потенцијалне* и 3. *сумарне значенє*. 1. *Конкретно-фактичне значенє* преноши целосно спатрену ситуацію як факт (напр. *Сама царица ме ту послала*); 2. *потенцијалне значенє* зявує ше кед до вираженя приходзи даєдно з модалних значеньох (напр. *То му премєні живот* може буц заменєне зоз *То му годно премєніц живот*); 3. *сумарне значенє* зявує ше з потримовку контекста кед тотивне дієслово преноши суму вецей поєдинечних повторйованих целосних ситуаційох (напр. *Два раз прешол по улїчки*). Як заєднічки окреми значеня атотивного вида видзелюєме: 1. *конкретно-процесне*, 2. *неогранічено-разове*, 3. *общефактичне*, 4. *стаємно-непреривне*, 5. *потенцијалне* и 6. *огранічено-разове значенє*. 1. *Конкретно-процесне значенє* преноши

поєдинечну ситуацію як нецалосну при чим ше до першого плану кладзе процес реалізованя тей ситуації (напр. *Шедзела на облаку и читала*); 2. *неогранічено-разове значенє* одражує ситуацію як ітеративну (напр. *Вжмиме часцела свойо товаришки*); 3. *общефактичне значенє* насампредз обезпечує інформацію о тим же до реалізованя датеї ситуації вообщє приходзи (напр. *Таке учел и творел человек по мену Исус*); 4. *стаємно-непреривне значенє* маме у прикладах у хторих ше преноши непреривна, монолитна реалізація датеї ситуації (напр. *Гваря – живот чече*); 5. *потенцияльне значенє* препознаваме як и при тотивних дієсловах – з парафразу зоз модалну конструкцію (напр. *Пошвидко будзеце [= сце годни] видзиц Сина Человеческого*); 6. *огранічено-разове значенє* зявює ше при одредзеним контекстуалним огранічованю датеї ситуації хтора ше повторює (напр. *Три раз ци подгривала еденє*).

Треба надпомнуц же дзепоедни з наведзених вариянтох общих семантичних змістох тотивно-атотивней опозиції часто не легко одредзиц, прето же ше медзи собу дотикаю, та часто даєден приклад може представяц приклад за два окремни значеня. Так, наприклад:

значи – А2 або А3, тер. общ. повт.

погніва ше – Т2 або Т3, тер. общ.

озива ше – А3 або А2, тер. общ.

вола – А3 або А2, тер. общ.

У означеню А3 буква А означує общи семантични зміст дієслова, т. є же дієслово атотивне, а число 3 означує його окремене значенє, т. є. общефактичне значенє; у означеню Т2 буква Т означує тотивне дієслово, а число 2 його потенцияльне значенє. Попри тих основних податкох о двох видових модалитетох и їх окремених значеньох, зазначовани и податки о значеньох, односно хаснованьох, хтори ше приводза до вязи зоз категорию вида, а хтори, у ствари, находза место у категорії акционсарта, як напр. повторйована реалізація ситуації / ситуаційох – зоз *повт.*, узвичаєна реалізація ситуації – зоз *узвич.* и др.

4. Сумарно патраци, конструкція *В-ø* у приповедки *Давни пайташки* зазначена 127 раз. Од того до неї уключени 109 (85,82 %) атотивни и 18 (14,18 %) тотивни дієслова.

Атотивни дієслова найвецей раз (66 раз) преноша стаємно-непреривне значенє (А4, 46,51 %), потим, 58 раз общефактичне значенє (А3, 40,55 %), 14 раз неогранічено-разове (А2, 9,79 %) и 5 раз конкретно-процесне (А1, 3,49 %). Значеня А5 и А6 не видзелени у конструкційох *В-ø*. Потенцияльне значенє (А5) обачене у дзепоедних модалних конструкційох зоз *би* и *М-ø+В-ц* (оп. ніжей). Огранічено-разове значенє могло буц видзелене у дзепоедних прикладах зоз неогранічено-разовим значеньом, але у недостатку експлицитного огранічованя часового интервалу, то зме не зробели.

У вязи зоз розликованьом значеньох вецей раз ше зявйовали и одредзени обаваня. До почержкосцох тей файти приходзело кед контекст оможлівйовал

двойністу інтерпретацію. У тих випадках евидентували зме и того значенє хторе визначенше у даним контексту, але и того хторе тиж було присутнє. При атоготивних дієсловах обачени 16 таки случаї двоєня. Наприклад, у виреченю *а пайташка пайташку вше “шестричко” вола* мож видзелїц и неогранїчено-разове и общефактичне значенє, а у *тому хто у нужди ту ше кланяю* – общефактичне и стаємно-непреривне значенє.

Форми *AB-Ø* углавним без провадзацїх дієсловних формах. Лєм у 12 випадках були провадзени зоз форму *B-ц*. Дополньовани були шлїдуюци модални дієслова: *мушиц* (5 раз зоз *A* дієсловом), *сцец* (4 раз – 3 раз зоз *A* и раз зоз *T*), *требац* (2 раз – раз зоз *A* и раз зоз *T*) и *мочи* (раз зоз *A*). Часто инфинитивни дополненя модалох не виповедзени по модалней *B-Ø*, односно *M-Ø* форми (9 раз), але тоти дієсловни дополненя у рамикох контекста вше мож препознац. Напр. у єдиних двох болдованих прикладах у приповедки (*A гдовец ше женї бо муши, а гдовица бо сце*) легко мож заключїц же як дополненє наглашених модалох подроумйованє, гоч и невиповедзене, дієслово *женїц ше*. Часто ше у модалних конструкцїях зявюю можлївосци за двойністи толкованя часо-видових параметрох.

Тотивни дієслова своєю значеня яснїше преношели и то релативно ровномірно. Так конкретно-фактичне значенє видзелене 9 раз (40,9%), потенциялне 7 раз (31,81%) а сумарне 6 раз (27,27%). Кед вкупно у 18 тотивних дієсловах видзелени 22 значеня мож повесц же при тотивних *B-Ø* формах значеня вельо концентрованши, цо и розумлїве з оглядом же при тотивних дієсловах видзелени полу менї окреми значеня. Двоєнє, медзитим, присутнє напр. у виреченю *Нешка у моїм родзеним валалє нє найдзеш медзи дзивчатами ані єдней Ержи або Катї* дзе мож видзелїц потенциялне або конкретно-фактичне значенє.

У шицких 18 прикладах форма и конструкция *B-Ø* з тотивними дієсловами були идентични. Ані раз нє були провадзени зоз *B-ц* форму.

Цо ше дотика часовой локализациї, конструкцїї *AB-Ø* реализациї ситуациїх углавним локализую до сегмента терашньосц, або до сегмента прешлосц; конструкция *TB-Ø* реализациї ситуациїх углавним локалізує до сегмента будучносц, або до сегмента прешлосц. Кед слово о модалох мож ше зложїц зоз общим попатрунком Джефрїя Лича хтори визначує же модали на окреми способ доприноша неутрализациї спротивеносци локализациї до сегмента терашньосц або будучносц (Leech, 1986: 90). Здобува ше упечаток же модалносц локализована до сегмента терашньосц (у хторим є установена) и до сегмента будучносц (у хторим ше предпоставя же будзе важиц), а реализация ситуациї полнозначного дієслова – до сегмента будучносц. Винїмок предпоставя наративне хаснованє.

5. Конструкция *будзе-Ø+B-ц* обачена 4 раз и вше преношела локализованє ситуациїх до сегмента будучносц. У єдним прикладу преношела потен-

цияльне значенє (А5, *шак лєм якошик жищ будзем*, б. 16), а у трох прикладах – неогранічено або огранічено-разове значенє (А2 або А5, *уж я у церкви не будзем ідовцох патриц, але Бога славиц и препитовац*, б. 17).

6. Зоз конструкційох з *би* у аналізованей приповідки похасновани конструкції 8 и 9. Конструкція 8а зоз полнозначним дієсловом и 8в зоз инфинитивним дополнєньом по раз. Преширена з модалом, а провадзена зоз инфинитивним дополнєньом, два раз. Зоз самим модалом 4 раз. Здобува ше упечаток же у рамикох конструкційох з модалами маме двойністе виражованє видо-часових одношеньох зоз можлівосцу же би воно було усоглашене, але и зоз можлівосцу же би було неусоглашене. Так напр. у *шицко би сцели вжац* модална часц *би сцели* преноши стаємно-неперивне значенє хторе вязане за модални значеня дієсловох *би* и *сцец* (А4) и локализує присутну модалносц до сегмента терашньосц, а, з другого боку, форма *В-ц* преноши конкретно-фактичне значенє (Г1) и локализує цалосно спатрену ситуацію (*бранє шицкого*) до сегмента будучносц.

7. При самостойно похаснованей форми *В-ц* (єденац раз) тиж мож обащиц же ше дата ситуація на одредзени способ локализує до сегмента будучносц без огляду чи вона спатрена цалосно (напр. *нет му хто ані увариц, ані ушиц, ані орайбац*) або нецалосно (напр. *як на швет патриц, цо у нїм гледац*). З оглядом же слово о язичним зявеню хторе у аналізованей приповідки заступене з меншим числом прикладох, а у русинистики є, мож повесц, невивгледоване, у дальшей анализи обрациме увагу и на функціонованє тей форми у вязи зоз часо-видовима одношеньями.

8. Зоз варияциями зложених конструкційох 2, 3, 5 и 6 у хторих форма *В-ø* представена зоз форму *сом-ø*, т. є. зоз суплетивним шором помоцного дієслова *буц*, не уноши ше ніяке дополнююче значенє, та нет потреби тоти варияції ані окреме пописовац.

9. Цо ше дотика конструкції *В-л* вона друга по фреквенції у приповідки. Видзелени 30 конструкції зоз атотивними дієсловами и 37 зоз тотивними дієсловами.

Конструкції *В-л* зоз атотивними дієсловами углавним преноша обще-фактичне значенє (напр. *Пришла Ержа* на б. 14), потим конкретно-процесне (напр. *руцала шветло* на б. 17), та стаємно-неперивне (напр. *ту бивал* на б. 15) и неогранічено-кратне (напр. *кед людзе до церкви ишли* на б. 16). Своєфайтови винїмок, зоз конкретно-фактичним значенєм, представя приклад *Дзе сом ше родзела?* у хторим ше зоз спатрану конструкцію преноши пасивне значенє (парафр. *Дзе сом була народзена*).

37 конструкції *В-л* зоз тотивними дієсловами без винїмка преноша конкретно-фактичне значенє.

Конструкції *В-л* з обидвома файтами дієсловох локализовали реалізоване датих ситуаційох до сегмента прешлосц.

Пообщено патраци, улога форми *буц-ø* (одн. *є*) допомогного дієслова *буц*, представленей зоз формами суплетивного шора *сом*, у рамикох конструкційох *Вл* состої ше лем у тим же би преберала на себе означеня особи. Прето же не ма видо-часову функцію тота, граматично патраци, допомогна форма у тей роботі ше не находзи у центру нашей уваги.

10. Обачели зме и два пасивни конструкції – єдну зоз модалом, єдну зоз тотивним повратним дієсловом. У прикладу *можє их видзиц* (б. 15), у конструкції *мод-ø+Вц* (парафр. *можу буц видзени*), модал ма значенє А4, а полнозначне дієслово А3 або А2; у *вежнє ше* (б. 13), у конструкції *В-ø*, зоз значеньом Т3 або Т2 (парафр. *будзе вжате*). Пасивне значенє, як видземе, може буц виражене зоз конструкцію *В-ø* (при повратних дієсловах). З пасивну конструкцію тиж мож преношиц зложени видо-часово одношеня. У тих прикладах ситуації локализовані до сегмента прешлосц (*нар.*) и будучносц (*обш.*).

11. У конструкції индиректного імператива тиж обачуєме форму *В-ø*. Словко *най* може буц провадзене з дієсловами обидвох видових модалитетох. Напр. у виреченю *Та най ше ту вона кланя* (б. 14) зоз параметрами А3, тер. общ.

12. Анализа нам указала на потребу за уношеньом, попри начишлених (оп. початок того поглавя), и други значеня, односно хаснованя, як напр. квалифікуюче хаснованє у *я себе и уварим, и уишєм, и орайбєм* (б. 16) – *квал.*, универзалне хаснованє, як напр. у *а св. писмо гвари ...* (б. 13) – *унив.* (хторе ше розликує од *обш.* у *Як лєм з нїм його жена провадзи?*, б. 15) и релевантне хаснованє, як напр. у *бо жецове питаю – цо уж жецове питаю* (б. 14) дзе маме два раз *нар.* хаснованє, але ше у першим явяню одноши и на релевантносц у конкретним случаю (референційним центру), док у другим слово о *обш.* кед не и *унив.* хаснованю – *рел.*

Обачлїва и одредзена розлика при *повт.* хаснованю – єдно значенє би ше могло наволац *итеративне* (*Стретаю по драже людзох ..., Випитує ше Ержа ...,* б. 15), а друге *спорадичне* (*А пайташка нєраз вецей значи, як шєстра ...,* б. 13). За тєраз, медзитим, не видземе же би запровадзованє розлики у тим смислу було од векшого хасну у обробку и зводзеню податкох.

Значна розлика видзелїва и медзи *буд.* локализациями. Не исте при *Не одам ше* (кед ше з одреканьом ситуація локализує до сегмента будучносц; б. 16) и *Ержа нагадала же гу тому жецови не пойдзе* (кед не слово о правей локализациї до сегмента будучносц, гоч зме ю так роботно и наволовалали – *буд.* у *прешл.*; б. 14), але о хаснованю прейг хторого ше дата ситуація локализує до сегмента прешлосц и то по референційней точки у нїм, значи – нашлїдовно. Нашлїдовносц (постериорносц) и у першим прикладу присутна, але после деиктичного центра *тєраз*, та слово о локализованю до сегмента будучносц. Пре тоту дистинкцію тримаєме за необходне у анализи хасновац и – *шлїд*. За перши приклад, значи, *тер. шлїд.*, т. є. за часову локализацию *буд.*, а за други приклад *прешл. шлїд.*, т. є. за часову локализацию *прешл.* Попри тей роботней

гришки, направили зме ещи єдну, при нар. хаснованю. Вироятно пре уплїв традиционалней назви “приповедацки презент”, хасновали зме тер. у прешл., а то не одвитує часовой локализациї. При нар. хаснованю дата ситуація вше локализована до сегмента прешлосц, а у сегменту терашньосц ше лем жада представиц як кед би ше реализовала у непосредней комуникациї. Прето, точнейше означованє требао би глашиц – прешл. у тер.

13. Пообщено патраци, у русинистики одредзена вигледовацка увага пошвещена категорії часу, а, кед слово о категорії вида, увага ше затримує на уровню дефинованя категорії и основних поняцох у єй рамикох, та не доходзи по уровень вигледованя на конкретним язичним материялу. Тота робота у сущности представляя пополньованє тей пражніни на корпусу хтори твори єдна з перших авторизованих приповедкох рускей литератури, основоположніка руского языка и литератури.

Вигледованє представля, з єдного боку, анализу зложених часо-видових одношеньох на уровню морфосинтакси на сучасних спознаньох функционалней граматики, и, з другого боку, други увид до языка др Гавриїла Костельника.

Обробок функционованя конструкциї *Вø*, мож повесц, лем своєфайто-ви повод же би ше руска дієсловна система спатрела на єден нови способ – преїг найфреквентнейшей и, функционално патраци, найрозконареншей форми у ней. Конструкція *Вø* не лем же єдина конструкція у руским язичу идентична з єдну зоз шейсц видзелївих дієсловних формах руского языка (*В-ø*, *В-л*, *В-ц*, *В-ни*, *В-ци* и *В-ї*), але є и єдина неперемєнлїва у зависносци од виповеданя, односно невиповеданя субекта. Вона, гу тому, и єдина дієсловна форма хтора уключена до формованя шицких дванац дієсловних конструкциїох руского языка – чи самостойно (форма *В-ø* = конструкція *Вø*), чи преїг суплетивного шора *сом*, *ши* итд. (у вариянти конструкциї *Вл*, у вариянтох конструкциї актива *бул+В-л* и у конструкциїох пассива *В-ни* и *бул+Вни*) чи преїг суплетивного шора *будзем*, *будзеш* итд. (у конструкциї актива *будзе+В-ц* и конструкциї пассива *будзе+В-ни*).

Вигледованє, попри обробка поставеней теми и одредзеного доприношеня русинистики, потвердзело обчекованє же редефиновану методологию зоз предходзацих контрастивних вигледованьох мож продуктивно применїц на конкретним язичним материялу руского языка. Методология у основи подрозумює розликованє трох часових локализациїох (тер., прешл., буд.) и двох видових модалитетох (тот. – *T*, атом. – *A*) зоз їх окремнима, контекстуалнима значенями; трома тотивного модалитета – *T1* (конкретно-фактичним), *T2* (потенциалним) и *T3* (сумарним); и шейсцома аототивного модалитета – *A1* (конкретно-процесне), *A2* (неогранїчено-разове), *A3* (общєфактичне), *A4* (стаємно-непреривне) *A5* (потенциалне) и *A6* (огранїчено-разове). Анализа приповедки *Давни пайташки* одкрива заступеносц контекстуалних значеньох обидвох видових модалитетох.

Обачуєме же у виглядовацким корпусу зоз конструкцями *АВ*∅ найчастейше витворена часова локалізація до сегмента терашньосц, а потім, зоз не вельо меншим числом прикладох, до сегментох прешлосц и будучносц. Зоз конструкцями *ТВ*∅ найчастейше витворена часова локалізація до сегмента будучносц, док други два локалізації заступени зоз меншим числом прикладох; локалізація до сегмента прешлосц заступена дакус вецей од локалізації до сегмента терашньосц на цо віроятно упліває переважно приповедацка природа корпусу.

Док конструкції *АВ*∅ и *ТВ*∅ у одредзеним контексту маю єднозначну часову локалізацію, часова локалізація модалних конструкційох зложенша. Конструкції *М*∅+*В*_ц на окреми спосіб приводза до неутралізації спротивносци часовой локалізованосци при чим ше подрозумює неутралізація локалізації до сегментох терашньосц и будучносц кед, з єдного боку, модални дієслова локалізую одредзену модалносц до сегмента терашньосц же би іста була важаца и у сегменту будучносц, док, з другого боку, реалізація ситуації полнозначного дієслова обчекує ше у сегменту будучносц (зоз атотивним дієсловом, як дополненьом, реалізація представена як кед би ше на даяки спосіб уж починала реалізовац у хвильки бешедованя, а зоз тотивним дієсловом, як дополненьом, вяза зоз хвильку бешедованя ше не запровадзує, прето же ше реалізація ситуації обчекує у цалє, цо онєможлівое локалізацію до сегмента терашньосц и дава першенство локалізації до сегмента будучносц у хторим цалосне спатранє реалізації можліве). До свойофайтовой неутралізації може присц и при локалізації до сегмента прешлосц (напр. у индиректней бешеди) под условийом же реалізація ситуації, хтора шлідзи по референційним центру *теди*, релевантна и у сегменту терашньосц (т. є. же є паралелна зоз деиктичним центром *тераз*). Подобни одношеня обачліви и при конструкційох *АВ*∅ и *ТВ*∅, лем су заступени, патраци на фреквенцію зявюваня, з пропорціонално малим числом прикладох (поровнац зоз напр. [*Гварел же*] *идзе / сце исц / пойдзе / сце пойсц на морйо*). Замеркована терашньо-будуца локалізація модалних конструкційох приходзи до вираженя и при катєнативних дієсловах (поровнац зоз напр. *Можє / Жада зробиц / робиц дацо значне*). Дополнєне *В*_ц у конструкційох *АВ*∅+*В*_ц и *ТВ*∅+*В*_ц може буц и тотивне и атотивне діяслово, док дополнєне фазових дієсловах обовязково лем атотивне дієслово.

И попри проблемох з хторима зме ше стретали у цеку виглядованя (конструкція *АВ*∅ часто дава можлівосц вецейністей інтерпретації окремих значеньох насампредз прето же не єгзистує утвєрждена централна и периферийна гранїца категорії модалносци), анализа функціонованя конструкції *В*∅ у руским язїку на конкретним, жридловим язичним материялу, базована на методологийних поступкох хтори представляю заєдніцки менователь досягох сучасней славистики и англистики, указала ше плодна. Морфосинтаксични и

семантични характеристики конструкції *Вø* до хторих ше дошло у виглядо-вацкей часци можу буц похасновани у настави руского языка, а можу послужити и як вигодна основа за дальши поровнююци и контрастивни вигледованя.

ЛИТЕРАТУРА

- Allen, R. L. 1966. *The Verb System of Present-Day American English*, The Hague: Mouton.
- Авилова, Н. С. 1976. *Вид глагола и семантика глагольного слова*, Москва: Наука.
- Бондарко, А. В. 1971. *Вид и время русского глагола: Значение и употребление*, Москва: Просвещение.
- Виноградов, В. В. 1972. *Русский язык*, Москва: Высшая школа.
- Дуличенко, А. Д. 1981. „Русинский язык” у: Супрун, А. Е. и Калюта, А. М. (1981), *Введение в славянскую филологию*, Минск: Высшая школа, 132–134.
- Дуличенко, А. Д. 2002. *Кніжка о руском языке*, Нови Сад: Руске слово – Дружтво за руски язык, литературу и культуру.
- Дуличенко, А. Д. 2009. *Jugoslavo-Ruthenica II*, Нови Сад: Филозофски факултет, Руске слово.
- Иванова, И. П. 1961. *Вид и время в современном английском языке*, Ленинград: Ленинградский университет.
- Костельник, Г. 1975. *Проза*, Нови Сад: Руске слово.
- Кочиш, М. М. 1977. *Грамматика русского языка: Фонетика – морфология – лексика*, I, Нови Сад: Покраїнски завод за издаване учебнікох.
- Comrie, B. 1987. *Tense*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Comrie, B. 1991. *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Leech, G. N. 1986. *Meaning and the English Verb*, London: Longman.
- Lyons, J. 1993, 1990. *Semantics*, I–II, Cambridge: Cambridge University Press.
- Надь, Г. Г. 1983. *Лингвистични статї и розправи*, Нови Сад: Руске слово.
- Николић, С. 1983. *Сїарословенски језик: Примери са речником*, II, Београд: Научна књига.
- Novakov, P. 2005. *Glagolski vid i tip glagolske situacije u engleskom i srpskom jeziku*, Novi Sad: Futura.
- Palmer, F. R. 1988. *The English Verb*, London: Longman.
- Рамач, Ю. 1992. *Словник лексики Гавриїла Костельника*, Нови Сад: Руске слово.
- Рамач, Ю. 2002. *Грамматика русского языка*, Београд: Завод за уцбенике и наставна средства
- Рассудова, О. П. 1982. *Употребление видов глагола в современном русском языке*, Москва: Русский язык
- Ridanović, M. 1976. *A Synchronic Study of Verbal Aspect in English and Serbo-Croatian*, Cambridge, Mass.: Slavica Publishers.

- Фейса, М. 1990. *Англијски елементи у руским језику*, Нови Сад: Руске слово.
- Фејса, М. 2005. *Време и вид у русинском и енглеском језику*, Нови Сад: Прометеј – Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Одсек за русински језик и књижевност.
- Фейса, М. 2005. „Общи значења категоријох вида и акционсарта у руским и английским”, *Studia Ruthenica*, 10, 63–94.
- Forsyth, J. 1970. *A Grammar of Aspect: Usage and Meaning in the Russian Verb*, Cambridge: Cambridge University Press
- Ћомски, Н. 1984. *Sintaksičke strukture*, prev. В. Јовановић, Novi Sad: Dnevnik – Književna zajednica Novog Sada.
- Шелякин, М. А. 2008. *Категория аспектуальности русского глагола*, Тарту: Издательство ЛКИ.
- Шахматов, А. А. 1963. *Синтаксис русского языка*, The Hague: Mouton / Co.
- Якобсон, Р. О. 1972. *Шифтеры, глагольные категории и русский глагол: принципы типологического анализа языков различного строя*, Москва.

Mihajlo Fejsa

FUNCTIONING OF THE V_0 CONSTRUCTION / FORM IN SHORT STORY
OLD FRIENDS BY HAVRIJIL KOSTEL'NIK

Summary

The V_0 construction is the only verb construction that is identical to V_0 form. The V_0 construction is also the only verb construction that does not change depending on whether the subject is expressed in a sentence or not. By treating the topic, as a matter of fact, the author treats the Ruthenian verb system as a whole since the V_0 form is incorporated in all Ruthenian verb constructions. If the V_0 form is not incorporated as such, it is incorporated as *БУЦ-0*, *БУДЗЕ-0*, or *М-0* / *БИ-0*.

Generally speaking the main objective was to analyze the temporal and aspectual functioning of the V_0 construction in the Ruthenian language in short story *Old Friends* written by Havrijil Kostel'nik who is considered to be the founder of the Ruthenian language. The applied approach is based on structuralist procedures.

The results of this study can be used in teaching Ruthenian and may serve as a starting point for further comparative and contrastive analyses.

Key words: Ruthenian, construction/form $V-0$, tense, aspect